

28 april 2019

GEBOD IV: 'GEDENKT DE SABBATDAG'

Bijbellezing: Lukas 13, 10 t/m 17

Hoe moet je dit gebod van de rustdag toepassen anno nu?

Aan de ene kant is dat stukje dat wij uit de Bijbel hebben gelezen, heel erg duidelijk. Jezus is heel fel tegenover het hoofd van de synagoge die Jezus aansprak op zijn genezingswerk op de sabbat. Jezus noemde deze man een huichelaar. Een hypocriet, zo staat er letterlijk. Een schijn-heilige. Vlijmscherp was Jezus! Misschien kon je op dat moment wel het vuur in Zijn ogen zien: 'komt die synagogeleider aan met regeltjes over wat je wel of niet op de sabbat mag doen!' ... Laten wij dus alsjeblieft bij dit vierde gebod over de rustdag niet gaan discussiëren over wat er wel en niet mag op de zondag, want blijkbaar roept het deze heftige verontwaardiging bij Jezus op, als wij mensen over het wel of niet houden van de verplichte rust met elkaar gaan zeuren.

Maar aan de andere kant staat dit gebod tot het heiligen van de rustdag wel in de Tien Geboden als een van de *kerngeboden* voor het volk Israel. Het wordt zelfs in Exodus 20 zelfs met de schepping verbonden: 'in zes dagen heeft de Heere de hemel en de aarde gemaakt en Hij ruste op de zevende dag, *daarom* zult u de sabbat in acht nemen en die houden'. ... Alsof het 'in de schepping ingebakken zit'.

Op het niet houden van de sabbat had God zelfs de doodstraf gegeven. *God was bijzonder gesteld op het houden van de rustdag*. Zo zeer was God er op gesteld: het ging in de heiliging van de sabbat om Gods heiligheid!

Maar hoe moet je dit nu bij elkaar brengen? Of is het gebod van de rustdag met de komst van Jezus misschien afgeschaft? Ook dat moet je niet te snel zeggen, want Jezus heeft duidelijk gezegd dat Hij niet is gekomen om de geboden van Zijn Vader af te schaffen (zie: Mattheus 5:17-19!). Ziet u het spanningsveld? Wat moet je nu met dit gebod over rustdag nu? Wat heeft God met ons leven op het oog in dit vierde gebod? Hoe kunnen wij God met dit gebod eren en gehoorzamen?

Nou, laten wij eerst helder stellen: de zondag is niet de sabbat. Logisch: de sabbat is de zaterdag en de zondag is de dag na zaterdag. Maar ik bedoel nog niets anders: er staat nergens in de Bijbel dat de zondag in de plaats van de sabbatdag is gekomen.

Zo zijn wij er wel mee omgegaan in de kerkelijke traditie. Allerlei regels voor de zondag werden tot wet gesteld. Eigenlijk precies zoals de joden allemaal sabbatsgeboden hebben gemaakt als een veilig hekje om het vierde gebod heen. En wat zijn er ruzies door ontstaan: wat is de prachtige zondag tot een dag van discussie en onvrede geworden! Maar omdat de zondag geen sabbat is, is het dus niet mogelijk om zomaar de regels van de sabbat naar de zondag te verplaatsen. *De sabbat is namelijk aan het joodse volk gegeven*. Het is een teken van het verbond van God met Israël. Een onderscheidend teken ten opzichte van de andere volken. God laat dat tot het volk Israel zeggen (Exodus 31): *16Laat de Israëlieten dan de sabbat in acht nemen, door de sabbat te houden, al hun generaties door, als een eeuwig verbond. 17Hij zal tussen Mij en de Israëlieten voor eeuwig een teken zijn.*

Paulus schrijft later heel scherp aan de gemeente van Kolosse, waar er mensen waren opgestaan die toch weer bepaalde joodse wetten wilde invoeren, waar ook niet-joden zich aan zouden moeten houden: *Laat niemand u iets voorschrijven op het gebied van eten en drinken of het vieren van feestdagen, nieuwe maan en sabbat* (Kol 2,16).

Helder: de zondag is dus geen joodse sabbat. Dat de zondag toch tot een rustdag is geworden, hebben wij te danken aan keizer Constantijn uit de vierde eeuw, die als Romeins keizer zich tot het christelijk geloof heeft bekeerd. De Romeinse keizer Constantijn heeft de dag die gewijd was aan de zon – de zon-dag – omgedoopt tot de belangrijkste dag, de rustdag voor de christenen.

Maar dat is niet het hele verhaal..., want *ver voor keizer Constantijn keizer, werd de zondag in de eerste eeuwen al door de christenen als een bijzondere dag in ere gehouden*. Je ziet het al in de Bijbel, bijvoorbeeld in Handelingen 20: *7Op de eerste dag van de week kwamen we bijeen voor het breken van het brood*. Men hield op de eerste dag van de week, op de zondag, een bijeenkomst met elkaar en vierde met elkaar het Avondmaal. Of ook 1 Korinthiers 16, waar Paulus iets zegt over het delen van je rijkdom: *1Wat de collecte voor de heiligen betreft, moet u de richtlijn volgen die ik aan de gemeenten in Galatië gegeven heb: 2laat ieder van u elke eerste dag van de week naar vermogen iets opzij leggen*. Blijkbaar was de eerste dag van de week uitermate geschikt om je rijkdom en vreugde te delen met elkaar.

Men had deze eerste dag van de week, deze zondag, dan wel niet omgedoopt tot een christelijke sabbat – ze zagen je in het Romeinse Rijk al aankomen: 'vanaf volgende week neem ik elke zondag vrij, baas!' Dat kon niet. - maar wel kwamen de christenen op de eerste dag van de week samen, voordat zij naar hun werk gingen en vierden zij Avondmaal, vierden zij hun redding en bevrijding. Want deze eerste dag was de dag waarop alles nieuw was geworden! De dag waarop Jezus was opgestaan. De dag, waarop de werkelijke rust voor ons was aangebroken, waarop de sleur van het leven was doorbroken. De dood, de satan, de zonde... al deze machten, waardoor wij mensen waren gebonden, waren verslagen op Paasmorgen. God maakt vrij! Wij mogen vrij zijn! Vrij gemaakt door Jezus! Het juk is van ons afgenomen. De ketenen die ons vasthielden, zijn verbroken. Alles is nieuw geworden. Het is volbracht! En om dit geweldige met elkaar te delen, kwam men al in de tijd van het Nieuwe Testament samen. Brak men het brood. Vierde men de opstanding. Want elke eerste dag van de week herinnerde de christenen aan dit nieuwe begin.

En nu kom ik bij de Bijbeltekst terug: waarom is Jezus zo uitermate fel tegen het hoofd van de synagoge, als deze Jezus indirect verwijt dat Hij de sabbatsrust verstoort met Zijn genezingsactiviteiten? Was Jezus zo boos, omdat de synagogeleider Hem dacht te moeten vertellen wat allemaal wel en niet mocht op de sabbatdag? Het is iets anders, volgens mij...:

Je ziet het al in hoe Lukas de dingen vertelt... Er komt een kromgebogen vrouw naar Jezus toe. Een vrouw die heel ernstig is vergroeid. 'Ze kon zich helemaal niet meer oprichten', zo vertelt Lukas. Gebogen, ging zij door het leven, letterlijk en figuurlijk. Maar Jezus geneest haar en Hij zegt: 'U bent verlost van uw ziekte. Letterlijk zegt Jezus: 'u bent losgemaakt van uw ziekte.' En zij kon weer rechtop staan. Zij kon weer mens zijn, haar medemensen in de ogen kijken.

Als de synagogeleider hierover wat meent te moeten zeggen, dan maakt Jezus de volgende vergelijking: *Maakt niet ieder van u op de sabbat zijn os of ezel van de voederbak los en leidt hem weg om hem te laten drinken? 16En moest dan deze vrouw, die een dochter van Abraham is en die de satan, zie, nu achttien jaar gebonden had, niet losgemaakt worden van deze band op de dag van de sabbat?* 'Een os of een ezel maken jullie, zonder er over na te denken, los op de sabbatdag om het dier van zijn dorst te bevrijden..., zou ik dan deze dochter van Abraham niet losmaken? Kijk eens naar deze vrouw: zij is toch een dochter van Abraham? Een lid van het uitverkoren volk Israël? Bedenk eens hoe zij haar waardigheid was verloren..., hoe deze uitverkoren vrouw zo gebogen door het leven ging... al achttien jaar lang! Zou ik haar dan niet mogen losmaken? Juist de sabbat, *juist deze dag*, is toch een dag van losmaken? Van bevrijding?'

En daarmee zijn wij bij de betekenis van de zondag aangekomen. De zondag is geen sabbat. Maar het is wel een feestdag, net zoals de sabbat voor de joden. Het is namelijk Bevrijdingsdag vandaag. Maar volgende week zondag 12 mei is het weer Bevrijdingsdag. Elke zondag is het Bevrijdingsdag. Wij gedenken en vieren op de zondag namelijk onze *losmaking*. Onze bevrijding. Jezus heeft overwonnen en is opgestaan. Hij is die weg gegaan van het kruis naar het graf, uit het graf weer opgestaan... om ons los te maken. Los te maken van de duivel die deze wereld in zijn greep houdt. Los te maken van onze zonden, onze schuld en schaamte waaraan wij zo gebonden zijn en waardoor ons leven wordt bepaald en beklemd. Hij is die weg gegaan van het kruis tot het graf, uit het graf weer opgestaan, om ons los te maken van de dood, zodat de dood niet het laatste woord meer heeft over ons leven. Het is Bevrijdingsdag!

En daarmee komen de sabbat en de zondag wel weer heel dicht bij elkaar. Ook de sabbat was een dag van losmaking. Een dag, waarop Israel haar vrijheid mocht vieren. En daarom werd Jezus zo fel tegen de synagogeleider. Het stond namelijk al in de Wet, in de Tien Geboden zelf: *u zult in gedachten houden dat u slaaf geweest bent in het land Egypte en dat de HEERE, uw God, u vandaar uitgeleid heeft met sterke hand en uitgestrekte arm. Daarom heeft de HEERE, uw God, u geboden de dag van de sabbat te houden (Deut 5,15-16)*. Deze sabbatdag, deze dag van rust, verwees terug naar de bevrijding uit Egypte. Men was bevrijd en daarom werkte men op deze dag niet. Daarom mocht niemand werken, want men was vrij! ... Is dit daarom niet juist de dag waarop Jezus een genezingswonder zou moeten doen? Om te laten zien wat de werkelijke betekenis van de sabbat was: vrijheid! Losgemaakt zijn! In vrijheid mogen leven. En daarom werd deze dochter van Abraham, deze ware Israëliet, losgemaakt van haar ziekte en in vrijheid gezet.

Ik hoop dat het een beetje duidelijk is geworden, dat wij voor de zondag dus niet aan allemaal wetjes en regeltjes vast hoeven te zitten, het gaat immers om onze bevrijding. Wij zijn Goddank geen slaven meer. Geen slaven van de duivel. Geen slaven van de dood. Geen slaven van de zonde... Geen slaven van onze agenda, ons ego, geen slaven van ons streven en willen en moeten. Toch?

Maar de vraag die ik dan wel heel belangrijk vind, is: *hoe houden wij die geweldig mooie vrijheid vast? Hoe laat ik dat echt concreet worden in mijn leven? Leef ik echt uit die bevrijding?* Of zing ik er vanmorgen vrolijk over... en laat ik mij vervolgens weer helemaal inklemmen in alles wat moet en wat hoort en wat gewoon is enzovoort?

Ik merk bij mijzelf dat ik die zondag elke week heel hard nodig heb om die bevrijding en overwinning van Jezus echt tot mij door te laten dringen. Want ik kan wel stoer zeggen dat ik vrij ben en dat ik geen slaaf ben van mijn de duivel en dat ik ook geen slaaf van mijn werk en geen slaaf van mijn telefoon... Maar als ik niet bewust voor mijzelf de regel stel dat ik op zondag (uitgezonderd de kerkdiensten) helemaal vrijhoud... en als ik niet bewust mijzelf verplicht om niet al de mailtjes en appjes te gaan beantwoorden..., ach, dan is die beleving van mijn vrijheid zo verdwenen. Dan beleef ik het misschien niet eens echt één dag in de week. Die zondag is dan wel geen sabbat, maar wat ben ik dankbaar dat ons land als bijna de enige in de wereld toch nog een beetje zondagsrust kent, ook al wordt het steeds lastiger en gaan wij steeds meer dingen op de zondag doen.

Herkenk u, herken je dat, dat je ook zo'n rustdag echt nodig hebt? Niet uit verplichting, als regel, maar gewoon omdat je er aan toe bent? ... Ik meen het ook in onze maatschappij te zien: wij hebben het ritme van zes dagen werken en één dag vrij losgelaten... en ik zei al: wij waren eigenlijk een uitzondering daarin op heel de rest van de wereld - maar wat is onze maatschappij in de laatste jaren ingrijpend veranderd...! Wat vreselijk onrustig zijn wij geworden... We *kunnen*

gewoon niet anders meer... Ondertussen verschijnen er allemaal therapieën tegen stress..., wij gaan bij de Oosterse religies wat yogatrainingen en 'Zen' e.d. lenen..., omdat wij die vrijheid en die bevrijding gewoon niet meer die kunnen ervaren.

Wat zijn wij kwijtgeraakt...? Die regels van niet-fietsen-op-zondag enz. hebben wij gelukkig veelal afgeschaft, maar... hebben wij met het badwater het kind niet weggegooid? ... Voelen wij ons echt veel vrijer, nu wij ons niet meer al die regeltjes houden? Of hebben wij ons laten meenemen in de stress, in het continue-beschikbaar zijn, in het altijd-maar-gewoon-doorgaan?

Hoe vier jij op zondag Bevrijdingsdag? Hoe herdenkt u op zondag dat u vrijgekocht en vrijgemaakt bent door Jezus? Ik ga u geen regels opdringen, maar ik zou u en jou willen zeggen: *maak er een feestje van*.

Maak er een feestje van. Op een feestdag doe je bepaalde dingen gewoon niet. Omdat het niet mag? Tuurlijk: ga je gang. Maar zou je het niet heerlijk vinden om op je feestdag een aantal verplichtingen en noodzakelijkheden even een dagje te laten wachten? Velen van ons hebben daar anno nu nog de mogelijkheid daarvoor. Dat hadden de eerste christenen in de eerste eeuwen voor keizer Constantijn nog niet. Laten wij met elkaar van die zondag niet een dag maken van allemaal regeltjes..., maar zullen wij van de zondag met elkaar weer een feestdag maken? Een Bevrijdingsdag? ... Zou jij het niet geweldig leuk vinden als je één dag in de week geen huiswerk hoefde te maken? Op zondag geen huiswerk? Wat ouderwets! Nee #gewoon-omdat-het-kan! ... Of kan het niet? Heb je de rest van de week, inclusief de vrije zaterdag zou volgepland dat je die zondag gewoon nodig hebt? Maar dan ben je niet echt vrij in je leven volgens mij... Dan ben je haast een slaaf van al je dingen die je moet en wilt doen... Maar zo heeft God het leven niet bedoeld! Vergeet je allerbelangrijkste bevrijding niet te vieren! Jezus heeft je vrijgemaakt..., je mag bij Hem horen..., je mag een eeuwig leven ontvangen..., je mag kind van de Hemelse Vader zijn... Vergeet je belangrijkste en mooiste vrijheid niet! En u..., zou u van deze Bevrijdingsdag, van zondag, ook niet een feestje kunnen maken? Laat die wasmand maar gewoon staan, zou ik zeggen. Het is niet tegen de regels hoor! We hebben geen reglement voor de juiste zondagsviering. Ik moet als dominee geen regels voor mijn gemeenteleden gaan bedenken. Maar ik zou het zo jammer vinden als wij christenen die bevrijding waar wij in geloven niet handen en voeten zouden geven in ons leven, maar gewoon mee zouden gaan met de onverloste wereld waarin wij leven. Het leven uit je bevrijding handen en voeten geven..., dat kan op honderd manieren natuurlijk. Maar misschien is die opstandingsdag er wel uitermate voor geschikt.

Of heb je die zondag echt nodig om je werk klaar te krijgen? Maar wat zegt dat dan over jouw vrijheid en beleven van je bevrijding? De joden konden eeuwenlang, tot op de dag van vandaag, alles in zes dagen stoppen..., God Zelf ook, toen Hij de wereld had gemaakt. Ben ik dan wel echt vrij? Ben ik een kind van de Opstanding, of niet? ...

Een laatste gedachte: laat ook anderen delen in deze feestelijke bevrijding. Zoals de Tien Geboden vertellen: *Dan zult u geen enkel werk doen, u, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienaar, noch uw dienares, noch uw rund, noch uw ezel, noch enig vee van u, noch uw vreemdeling, die binnen uw poorten is*. Zelfs de dieren doen mee! Of zoals Jezus liet zien: ook die kromgebogen vrouw, ook zij, juist zij... mocht delen in het feest van de losmaking.

Gedenk de sabbatdag. Dat is een joods gebod. Vier je bevrijding! Dat is het Evangelie.